

Światowy Dzień Modlitwy
Przygotowane przez Komitet ŚDM z Wysp Cook'a
7 marca 2025 r.
"Cudownie mnie stworzyłeś"
Psalm 139:14

Kontekst krajowy

My, mieszkańcy Wysp Cook'a jesteśmy dumni z naszej unikalnej i wyjątkowej kultury. Jesteśmy przyjaźni, odważni, gościnni i pełni entuzjazmu. Poniższy opis kraju został napisany przez nas – grupę kobiet z Wysp Cook'a – z okazji obchodów Światowego Dnia Modlitwy w 2025 roku. Zapraszamy świat, aby dowiedział się o nas więcej z poniższego tekstu.

GEOGRAFIA

Wyspy Cook'a składają się z 15 wysp rozrzuconych na przestrzeni 2 mln km² na Oceanie Spokojnym (przyp. tłum.: 2 mln km² to mniej więcej tyle, ile wynosi powierzchnia Grenlandii czy Arabii Saudyjskiej, czy łączna powierzchnia Francji, Hiszpanii, Polski, Niemiec i Włoch. Powierzchnia samych wysp to 236,7 km², czyli trochę mniej niż zajmuje Poznań). Spośród 15 wysp, 12 jest zamieszkałych.

Wyspy Cook'a leżą w centrum Trójkąta Polinezyjskiego i są otoczone przez sąsiednie wyspy Polinezji – Tonga, Samoa, Tahiti oraz wyspy Polinezji Francuskiej. Archeolodzy szacują, że zasiedlenie wysp nastąpiło około 4 wieku p.n.e. Stolicą Wysp Cook'a jest Rarotonga – wulkaniczna wyspa zamieszkała przez 10 040 osób (przy całej populacji liczącej 15 040 osób). Wielu obywateli Wysp Cook'a mieszka obecnie za granicą w Nowej Zelandii (około 80 000 osób) i Australii (około 20 000 osób). To porównanie pokazuje, jak znacznie spadła liczba ludności Wysp Cook'a w ostatnich dziesięcioleciach.

72% wszystkich mieszkańców Wysp Cook'a mieszka na głównej wyspie Rarotonga, a pozostałe 28% na wyspach zaliczanych do Pa Enea. (Przyp. tłum.: termin „Pa Enea” odnosi się do grupy zewnętrznych, mniej zaludnionych wysp w archipelagu, tj. wysp innych niż Rarotonga. W skład Pa Enea wchodzi wyspy rozsiane na dużym obszarze Pacyfiku, które dzieli się na dwie główne grupy: Wyspy Północne i Wyspy Południowe). Z tej drugiej grupy, 21% mieszka na Wyspach Południowych: Aitutaki, Atiu, Mangaia, Mauke i Mitiaro, a pozostałe 7% – na Wyspach Północnych: Palmerston, Manihiki, Rakahanga, Pukapuka, Nassau i Penrhyn.

HISTORIA

Uważa się, że 15 wysp, które obecnie nazywane są Wyspami Cook'a, zostało po raz pierwszy zasiedlonych pomiędzy 500-nym a 800-nym rokiem n.e. przez ludność pochodzącą z wysp wchodzących w skład dzisiejszej Polinezji Francuskiej.

Ludność ta przybyła na Wyspy Cook'a na wielkich dwukadłubowych canoe, nawigując według znanych im gwiazd, ruchów fal i różnic temperatur (przyp. tłum.: odległość Rarotonga (Wyspy Cook'a) do Tahiti (Polinezja Francuska) wynosi około 1 150 km, czyli około 715 mil morskich). Nie ulega więc wątpliwości, że byli oni bardzo dobrymi żeglarzami. Uważa się, że Polinezyjczycy migrowali z Azji od 1500 r. p.n.e. Można więc powiedzieć, że mieszkańcy Wysp Cook'a są prawdziwymi Polinezyjczykami, pochodzącymi bezpośrednio od najlepszych żeglarzy Pacyfiku.

Według ustnych przekazów "matką lądów" i miejscem pochodzenia Polinezyjczyków jest mityczna wyspa Avaiki. W kulturze i tradycji Wysp Cook'a Avaiki bywa utożsamiana z wyspą Ra'iatea, która znajduje się w archipelagu Wysp Towarzystwa w Polinezji Francuskiej, a według legend mogła być miejscem, skąd rozpoczęły się wędrówki i ekspansja Polinezyjczyków na inne wyspy, w tym na Wyspy Cook'a, Hawaje, Nową Zelandię i inne zakątki Oceanu Spokojnego.

Jedną z historii dotyczących początków Wysp Cooka opowiada o mężczyźnie imieniem Ru. Ru był młodym odkrywcą mieszkającym na Avaiki, który uwielbiał odkrywać nowe wyspy. Opuścił Avaiki wraz ze swoją rodziną i 20 młodymi kobietami królewskiej krwi, mającymi pomóc mu w podróży w poszukiwaniu nowego lądu. Podczas straszliwej burzy Ru wezwał na pomoc Tangaroa – boga oceanu. Chmury rozstały się, a ich oczom ukazała się świecąca gwiazda, wskazująca Ru kierunek południowo-zachodni. Ostatecznie Ru wylądował na wyspie znanej obecnie jako Aitutaki. Wszyscy dzisiejsi wodzowie poszczególnych Wysp Cook'a wywodzą swoje pochodzenie od 20 królewskich dziewcząt, które przybyły z Ru. Miejsca nazwane przez Ru do dziś noszą te same nazwy, z wyjątkiem nazwy wyspy Aitutaki (przyp. tłum.: Pierwotna nazwa wyspy Aitutaki to Utataki-enua-o-Ru-ki-Te-moana, która oznacza „Cenny ładunek prowadzony przez Ru przez morze”. Inną wcześniejszą nazwą nadaną wyspie jest Ararau-enua-o-Ru-ki-te-moana., co oznacza Ararau”, czyli „poszukiwanie lądu na morzu przez Ru za pomocą kajaka”. Pierwsza nazwa została skrócona do Aitutaki, a druga do Araura).

W XI wieku naczelną wódz o imieniu Toi zbudował starożytną śródlądową drogę koralową na wyspie Rarotonga, znaną jako *Ara Metua*. Każde plemię miało własne *marae* (święte miejsce spotkań) i czciło bogów. *Koutu* było najważniejszym miejscem spotkań, siedzibą *ariki*, gdzie odbywały się uczty, ofiary i poświęcenia. Te historyczne miejsca zachowały się do dziś.

W XIII wieku dwóch wojowników wyruszyło na morze w poszukiwaniu wyspy znanej obecnie jako Rarotonga. Tangiia (Tahitańczyk) i Karika (Samończyk) połączyli siły przeciwko Tutapu (bratu Tangiia). Ostatecznie Tangiia i Karika podbili wcześniejszych mieszkańców i założyli 6 głównych plemion Rarotonga. Obecnie tytuły *Pa* i *Tinomana Ariki* na Rarotonga wywodzą się od ludzi Tangiia, podczas gdy *Makea Ariki* wywodzą się od Karika.

Pierwsze wzmianki o Europejczykach na Wyspach Cook'a pojawiły się pod koniec XVI wieku, kiedy to hiszpański odkrywca Álvaro de Mendaña zauważył wyspę Pukapuka 20 sierpnia 1595 r. Inny Hiszpan, Pedro Fernadez de Queirós, zatrzymał się po prowiant w Rakahanga 2 marca 1606 roku. Kolejny kontakt mieszkańców Wysp Cook'a z Europejczykami miał miejsce dopiero 150 lat później, kiedy to brytyjski odkrywca, kapitan James Cook, przybył na wyspy podczas swoich wypraw w 1773 i 1777 roku.

Pomimo tego, że wyspy ostatecznie noszą imię wielkiego nawigatora, kapitan Cook zszedł na ląd tylko na niezamieszkaną wówczas wyspie Palmerston. Cook nigdy też nie zobaczył największej wyspy Rarotonga. Ten zaszczyt przypadł buntownikom z HMS *Bounty*, którzy wylądowali na Rarotonga w 1789 roku podczas ucieczki na wyspy Pitcairn. Kapitan Cook nazwał tę grupę

Wypami Hervey'a, na cześć brytyjskiego Lorda Admiralicji, ale zostały one przemianowane na Wyspy Cook'a, na cześć wielkiego odkrywcy około 50 lat później przez rosyjskiego kartografa, admirała Adama Johanna von Krusensterna (przyp. tłum.: znanego też pod rosyjskim imieniem Iwan Fiodorowicz Kruzensztern).

CHRZEŚCIJAŃSTWO

Dobra Nowina została przyniesiona na Wyspy Cook'a w 1821 roku przez Londyńskie Towarzystwo Misyjne (LMS) Johna Williama. Chrześcijaństwo zostało przyjęte najpierw na wyspie Aitutaki przez naczelnego wodza Tamatoa Ariki. W 1823 r. Ewangelia została przyjęta w Nga-Pu-Toru (co oznacza "trzy korzenie" Atiu, Mitiaro i Mauke) przez naczelnego wodza, Rongomatane *Nga'akaara* Ariki, a także na wyspie Rarotonga przez naczelnego wodza, Tinomana Enuarurutini Ariki. W 1824 r. Ewangelia została przyjęta na wyspie Mangaia przez wodza Numangatini Ariki.

Początkowo misjonarze próbowali wykorzystać tradycję śpiewu, tańca i gry na bębnach mieszkańców Wysp Cook'a. Było to jednak ważne dziedzictwo kulturowe wysp i ostatecznie mieszkańcy Wysp Cook'a znaleźli sposób na piękne połączenie swojego polinezyjskiego dziedzictwa z wiarą chrześcijańską.

W 1839 r. w Rarotonga założono Takamoa Theological College, aby szkolić głównie ludzi miejscowych w zakresie teologii, co zaowocowało dużą liczbą pastorów i przywódców kościelnych na Wyspach Cook'a. Uczelnia ta jest drugą najstarszą instytucją studiów teologicznych na Wyspach Cook'a.

Obecnie Wyspy Cook'a są w większości chrześcijańskim krajem, w którym ludzie kierują się silnym poczuciem wspólnoty i wartościami kulturowymi wynikającymi z wiary w Boga. W 1968 r. utworzono Religijną Radę Doradczą Wysp Cook'a, której zadaniem jest doradzanie rządowi i rdzennym przywódcom w kluczowych kwestiach mających wpływ na rozwój społeczny, gospodarczy i kulturalny mieszkańców Wysp Cook'a. Religijna Rada Doradcza nadzoruje również wydarzenia religijne, funkcje i przedsięwzięcia głównych programów rządowych i społecznych. Rada ta składa się z Chrześcijańskiego Kościoła Wysp Cook'a (CICC), Kościoła Katolickiego, Kościoła Adwentystów Dnia Siódmego, Kościoła Jezusa Chrystusa Świętych w Dniach Ostatnich, Kościoła Zgromadzenia Bożego i Kościoła Apostolskiego.

Największym kościołem jest Kościół Chrześcijański Wysp Cook'a (CICC) (przyp. tłum.: należący do rodziny kościołów reformowanych), który zrzesza około 49% chrześcijan na Wyspach Cook'a.

Chrześcijanie na Wyspach Cook'a spotykają się co roku na modlitwie ekumenicznej. Podczas wspólnej modlitwy szukają Bożej ochrony nad ich narodem w sezonie cyklonów. I ofiarują modlitwy dziękczynne za nieustanną Bożą ochronę i błogosławieństwa nad ich pięknymi Wyspami. Jakże wyjątkowe i wspaniałe jest to, że spotykają się razem na modlitwie i uwielbieniu.

W 2021 r. mieszkańcy Aitutaki obchodzili wielkie święto z okazji 200-lecia chrześcijaństwa na Wyspach Cooka. Ale dopiero 2023 r. – z powodu pandemii – opracowano i zrealizowano plany obchodów 200-lecia chrześcijaństwa na Wyspach Cook'a. Wszystkie wyznania były zaangażowane, a ludzie z Nowej Zelandii i Australii przybyli, aby uczcić te obchody.

KOBIETY

Program Światowego Dnia Modlitwy został napisany z perspektywy kobiet z Wysp Cook'a. Grupa, która napisała ten fragment informacji o kraju, postanowiła podkreślić osiągnięcia i zmagania kobiet w tym społeczeństwie.

Różnorodne role podejmowane przez mieszkanki Wysp Cook'a mają znaczący wkład w tkankę społeczeństw Wysp Cook'a. Na Wyspach Cook'a, każda kongregacja / kościół definiuje swoje role przywódcze w zależności od bieżących potrzeb. Kobiety z Wysp Cook'a chwalą Boga uczestnicząc w swoich rolach przywódczych w kościołach, w sporcie, jako nauczycielki, uczestniczki grup kulturalnych, grup zbierających fundusze, w organizacjach pozarządowych (Kobiety Miesiąca), kobiety w Ura fitness (przyp tłum.: Ura fitness to forma treningu inspirowanego tradycyjnym tańcem polinezyjskim ura, charakterystycznym dla mieszkańców Wysp Cook'a, w którym główną rolę odgrywają energiczne ruchy bioder, a także rytmiczne, dynamiczne ruchy całego ciała. Ura fitness łączy tradycyjne ruchy polinezyjskich tańców akauka / tamure w sekwencje ćwiczeń), działaczki sportowe, szefowe kuchni, kelnerki, spikerki radiowe, reporterki, trenerki, szefowe ministerstw, członkinie zarządów, bankierki, administratorki, kobiety pracujące w turystyce, rolnictwie, ogrodnictwie, na rzecz środowiska naturalnego, prawniczki, fryzjerki, kosmetyczki itd.

Kobiety *Ariki* (Paramount Chiefs)

Ariki to grupa dziedzicznych tytułów naczelnych wodzów o randze szlacheckiej w Polinezji. Każda wyspa na Wyspach Cook'a jest rządzona przez grupę *Ariki*, których status wynika nie tylko z urodzenia, ale także z osiągnięć i szacunku w społeczności.

Poniżej znajdują się sylwetki kilku kobiet, które godnie oraz rzetelnie pełniły i pełnią te tradycyjne role przywódcze na Wyspach Cook'a. Są pamiętane jako wytrwałe, pełne poświęcenia, zaangażowania, poczucia obowiązku, mądre, odważne i z dużą intuicją biznesową.

Makea Takau Ariki (1839-1911) służyła wyspie Rarotonga przez 40 lat jako *Ariki* z dynastii Makea Nui (Wielka Makea). To za jej rządów Wyspy Cooka stały się brytyjskim protektoratem w 1888 roku, a następnie zostały przyłączone do Nowej Zelandii w 1901 roku.

Dame Makea Margaret Karika Ariki (1919-2017) piastowała stanowisko *Ariki* przez 68 lat, działając w wielu organizacjach społecznych. Otworzyła nowy budynek sądu w Rarotonga i była działaczką na rzecz ochrony środowiska.

Rongomatane Ada Teapurepure Tetupu Ariki (1948-2018) była *Ariki* na wyspie Atiu przez 50 lat. Była znana jako "królowa ludu" ze względu na swoje niestrudzone oddanie służbie wszystkim mieszkańcom Wysp Cook'a. Była również patronką Narodowej Rady Kobiet Wysp Cook'a (CINCW).

Pa Tepaeru Teariki Upokotini Marie Ariki (ur. 1947) otrzymała tytuł *Ariki* w 1990 r. na wyspie Rarotonga. Przez całe życie wspierała walkę z cukrzycą na Wyspach Cook'a. Została mianowana konsulem w Auckland i jest znana z promowania relacji między Wyspami Cook'a a Nową Zelandią.

Manarangi Tutai Ariki (ur. 1946) została mianowana *Ariki* na wyspie Aitutaki w 1997 r. Jej ród wywodzi się bezpośrednio od Ru-enua, odkrywcy Aitutaki. Z wykształcenia jest nauczycielką i stara się być widocznym symbolem maoryskiej tożsamości.

Kainuku Kapiriterangi Ariki (ur. 1951) została mianowana *Ariki* plemienia Takitumu *vaka* na wyspie Rarotonga w maju 2006 roku.

Tinomana Tokerau Ariki (ur. Tokerau Munro) (ur. 1937) została mianowana *Ariki* plemienia Puaikura *vaka* na wyspie Rarotonga w listopadzie 2013 roku. Jest potomkinią pierwszego rarotongańskiego *Ariki*, który przyjął chrześcijaństwo (Tinomana Enuarurutini Ariki). Jest pasjonatką swojej kultury, w szczególności sztuki *Tivaivai*.

Ngamaru Tupuna Moeroa Ariki (ur. 1996) została mianowana *Ariki* na wyspie Atiu w wieku 25 lat w lipcu 2021 roku.

Kobiece organizacje pozarządowe

Kobiece organizacje pozarządowe (NGO) na Wyspach Cook'a działają wielokierunkowo na rzecz wzmocnienia pozycji kobiet w ich życiu osobistym w rodzinach i miejscu pracy.

Przykładami kobiecych organizacji pozarządowych są Cook Islands Business and Professional Women (CIBPW) i Krajowa Rada Kobiet Wysp Cook'a (CINCW) - organizacja stale oceniająca i monitorująca obszary takie jak: usługi wsparcia kryzysowego, sprawiedliwość społeczną i ekonomiczną, kwestie środowiskowe, równość płci, biznes, możliwości dla młodych kobiet, porady prawne, wsparcie dla osób starszych i zdrowie psychiczne.

Organizacje te pomogły kobietom przezwyciężyć ich codzienne wyzwania i sprawiły, że głos kobiet został usłyszany. Dzięki tym organizacjom, przy stałym wsparciu kluczowych interesariuszy i we współpracy z agencjami rządowymi, wzrosła również nieznacznie świadomość barier napotykanych przez kobiety.

Przemoc domowa

Kobiety na Wyspach Cooka doświadczają przemocy domowej, w tym: przemocy fizycznej, emocjonalnej, werbalnej, finansowej i psychicznej, a także zastraszania. Zdarza się to zarówno w rodzinie, jak i w miejscu pracy.

Wiele przypadków przemocy domowej pozostaje niezgłoszonych.

Trwająca praca nad dalszym eliminowaniem przemocy domowej w lokalnym społeczeństwie wymaga od przywódców Wysp Cooka świadomego wysiłku, aby pomóc bezbronnym kobietom i dzieciom. Modlimy się o większe zrozumienie tego niszczycielskiego zjawiska i o lepsze zasoby wyszkolonych doradców oraz usługi interwencyjne i zapobiegawcze. Potrzebni są zarówno działacze, jak i działaczki, aby edukować społeczeństwo Wysp Cook'a, jak przeciwstawiać się przemocy domowej.

Kontrowersyjnym tematem pozostaje aborcja, która podlega nadal ustawie o przestępstwach z 1996 r. i nie jest traktowana jako świadczenie z zakresu ochrony zdrowia. Aktualnie na Wyspach Cook'a trwają jednak dyskusje i debaty na temat usunięcia penalizacji aborcji z ustawy o przestępstwach i poddania jej regulacjom ustawy o zdrowiu.

Biznes

Kobiety biznesu z Wysp Cooka są uznanymi autorkami, poetkami, artystkami, fotografkami, jubilerkami, rzeźbiarkami i projektantkami unikalnych tkanin odzieżowych (TAV). W celu promowania ich produktów i usług, zarówno lokalnie, jak i międzynarodowo, organizowane są wystawy, pokazy mody i prezentacje. Wspierane są również wschodzące artystki, które zaczynają obecnie tworzyć swoje własne marki i produkty.

Kobiety i ich rodziny sprzedają swoje produkty na słynnym targu Punanga Nui w Rarotonga. Przydrożni straganiarze na całej wyspie również oferują obfitość lokalnych produktów i żywności, dzieła sztuki, tivaevae (przyp. tłum.: tivaevae to tradycyjne, ręcznie robione narzuty na łóżko), pareu (sarongi), biżuterię, tkane kapelusze, wachlarze i kosze. Tętniące życiem stragany, na których można kupić różnorodne produkty i wyroby, wspierają również gospodarkę każdej wyspy należącej do Pa Enea.

Upamiętniamy 2 odważne kobiety z Wysp Cooka

Marjorie Tuainekore Crocombe (1930-2022) była wybitną i utalentowaną uczoną, autorką, wykładowcą, historykiem, naukowcem, redaktorem, antropologiem i kreatywną pisarką. Jest znana w kraju i za granicą ze swojej niezwyklej kariery. Wśród jej prac znajduje się fundamentalny tekst dla Pacyfiku "The Works of Tau'unga; Records of a Polynesian Traveller in the South Seas 1833-1896" (ANU Press, 1968). Marjorie ukończyła studia magisterskie w 1974 r. rozprawą zatytułowaną - *Maretu's Narrative of Cook Islands History* – opublikowaną później jako "*Cannibals and Converts Radical Change in the Cook Islands*" (USP Press, 1983). Co ciekawe, poświęciła całą swoją karierę na Uniwersytecie Południowego Pacyfiku, aby opracować pełny program studiów w jej ukochanym języku maoryskim Wysp Cook'a. Jej wysiłki zakończyły się sukcesem, a program został wprowadzony w 2018 roku. Pierwsi studenci ukończyli studia z dyplomem w języku maoryskim Wysp Cooka w 2021 roku.

Nikki Rattle (ur. 1951) była przewodniczącą parlamentu Wysp Cook'a w latach 2012-2021. Została powołana na to stanowisko w ramach strategii Tymczasowych Środków Specjalnych (TSM), której celem było zwiększenie reprezentacji kobiet w parlamencie (wśród partii politycznych działających na Wyspach Cooka trwa dyskusja na temat polityki mającej na celu zwiększenie reprezentacji kobiet w parlamencie. W tym obszarze pozostaje jeszcze wiele do zrobienia). W 2022 r. została mianowana nowym Rzecznikiem Praw Obywatelskich – urzędem powołanym do prowadzenia niezależnych i bezstronnych dochodzeń. Jej rolą jako Rzecznika jest znalezienie równowagi między władzą a oczekiwaniami społeczeństwa wobec władzy. Rattle przez całą swoją karierę była i jest zapaloną i wpływową orędowniczką równości płci.

ZIEMIA

Wyspy Cook'a znajdują się w godnej pozazdrosczenia sytuacji, w której większość ludzi posiada i żyje z bogactw własnej ziemi. Mieszkańcy Wysp Cook'a są dumni z bycia wspaniałymi opiekunami swojej rodzinnej ziemi plemiennej.

Poważne zmiany w systemie własności gruntów rozpoczęły się w 1901 r., kiedy Wielka Brytania przekazała kontrolę administracyjną nad Wyspami Cook'a Nowej Zelandii.

Na mocy Ustawy o Wyspach Cook'a z 1915 r. ustanowiono tzw. "System własności ziemi", zgodnie z którym ziemia rdzennych mieszkańców nie może być kupowana ani sprzedawana (z jednym wyjątkiem – rząd może wykupić ziemię na cele publiczne). Może być ona jedynie dziedziczona przez dzieci mieszkańców Wysp Cook'a. Rarotonga, Aitutaki i Atiu przestrzegają ustawy z 1915 r., natomiast pozostałe wyspy korzystają z systemu plemiennego (przyp. tłum.: w systemie plemiennym ziemia nie jest postrzegana jako indywidualna własność prywatna, lecz jako kolektywny zasób kontrolowany przez plemiona czy rodziny).

TURYSTYKA

Pierwsze międzynarodowe lotnisko na Wyspach Cook'a zostało otwarte w 1973 roku na wyspie Rarotonga. Niedługo potem na Wyspy Cook'a zaczęli licznie przybywać turyści.

Przed otwarciem lotniska to rolnictwo stanowiło główną gałąź przemysłu w kraju, ale obecnie główną gałęzią przemysłu jest turystyka. W latach 50. XX w. rolnictwo angażowało ponad 70% wszystkich pracujących, podczas gdy obecnie jest to mniej niż 10%.

Turystyka tworzy obecnie 66% PKB kraju (stan na 2019 r.). Przeważająca część turystów odwiedza wyspy Rarotonga i Aitutaki. Największy odsetek turystów pochodzi z Nowej Zelandii i Australii, a następnie z Europy i Stanów Zjednoczonych. W 2019 roku Wyspy Cook'a odwiedziło 170 000 osób. Większość odwiedzających przybywa na wyspy drogą lotniczą, jedynie 9 000 pasażerów – na pokładzie statków wycieczkowych i jachtów.

Na Wyspach Cook'a znajduje się ponad 800 obiektów noclegowych, w tym: hostele, domy rodzinne, wille z własnym wyżywieniem i luksusowe hotele. Kluczowe atrakcje turystyczne obejmują rafy koralowe i atole, piaszczyste plaże lagunowe, lasy, wodospady, szczyty wulkaniczne i wydarzenia kulturalne prezentujące lokalną muzykę, śpiew, taniec i jedzenie.

Dla Wysp Cook'a turystyka to jednocześnie błogosławieństwo i przekleństwo. Z jednej strony: turystyka przynosi korzyści w postaci pieniędzy budujących gospodarkę i tworzy nowe miejsca pracy. Ponadto rząd inwestuje w programy upiększające wyspę i rozwijające infrastrukturę dla turystów. Z drugiej strony: niektórzy turyści zachowują się niewłaściwie, przez co mieszkańcy skarżą się na hałas i zanieczyszczenia. Innym negatywnym aspektem jest to, że duża liczba turystów wywiera ujemny wpływ na zasoby naturalne, takie jak woda i podnosi koszty utrzymania.

Zależność gospodarcza od turystyki oznaczała trudności gospodarcze podczas pandemii COVID-19, kiedy to Wyspy Cook'a straciły 3% swojego PKB każdego miesiąca. Wpływ pandemii doprowadził jednak lokalny rząd do przemodelowania strategii gospodarczej kraju. Obecnie, pojawiają się również nowe możliwości rozwoju bardziej zrównoważonej turystyki i inicjatywy mające na celu dywersyfikację gospodarki kraju.

EDUKACJA

Edukacja ma moc zmieniania ludzkiego życia. Zdobyta wiedza może być wykorzystana do kształtowania przyszłości osób żyjących obecnie i edukacji przyszłych pokoleń. Edukacja zawsze była ważna w społeczeństwie Wysp Cook'a, służąc wzmocnieniu kraju i jednoczeniu jego mieszkańców.

Edukacja na Wyspach Cook'a jest ściśle powiązana z systemem edukacyjnym Nowej Zelandii. Wczesna edukacja skupia się na dzieciach w wieku od urodzenia do 5 lat. Dzieci w wieku 3-5 lat mogą uczęszczać do nieobowiązkowych ośrodków wczesnej edukacji. Czas ten jest postrzegany jako jeden z najważniejszych okresów dla dzieci, ponieważ buduje w nich podstawy dla przyszłej nauki.

Szkolnictwo podstawowe i średnie jest bezpłatne i obowiązkowe dla dzieci w wieku 5-15 lat. W pierwszych 3 klasach (dzieci do 5 do 8 r.ż.) językiem wykładowym jest maoryski. Od 4. klasy wprowadzany jest do programu nauczania język angielski. Po 10. klasie dzieci zaczynają zdawać egzaminy w języku angielskim i maoryskim. Po ukończeniu 12. klasy dziecko może rozpocząć studia wyższe w Nowej Zelandii i innych instytucjach szkolnictwa wyższego na całym świecie, jeśli spełni wymagania wstępne tych instytucji.

Wyspy Cook'a mają 2 kampusy szkolnictwa wyższego dla tych uczniów, którzy chcą studiować w kraju. Pierwszym z nich jest Uniwersytet Południowego Pacyfiku (USP), którego główny kampus znajduje się na Fidżi, ale Wyspy Cook'a mają też kampus satelicki. Rząd Wysp Cook'a pomaga finansować USP, podobnie jak robią to inne kraje regionu. Drugim uniwersyteckim kampusem jest Cook Islands Tertiary Training Institute (CITTI). Posiada on 2 kampusy (Hospitality i Trades). Kursy w CITTI są oferowane w celu zaspokojenia potrzeb branży turystycznej i jej rosnących wymagań.

W 2019 r. na Wyspach Cook'a przeprowadzono badanie statystyczne, z którego wynika, że 80,2% wszystkich pracujących osób ukończyło studia wyższe, przy jednakowym poziomie osiągnięć edukacyjnych kobiet i mężczyzn.

Problemem na stołecznej wyspie Rarotonga jest spadek liczby osób posługujących się językiem maoryskim Wysp Cook'a. Coraz więcej rodzin mówi w swoich domach po angielsku. Problematyczna staje się nauka w szkołach, ponieważ wiele dzieci rozpoczynających szkołę nie posługuje się językiem maoryskim. Wynika to m.in. z faktu, że wielu mieszkańców Wysp Cook'a, którzy urodzili się przed 1965 r., było narażonych na przemoc fizyczną i werbalną za mówienie w języku maoryskim (przyp. tłum.: Przed 1965 rokiem Wyspy Cook'a były zależne od Nowej Zelandii. Prowadzono wtedy politykę edukacyjną mającą na celu narzucenie języka angielskiego jako głównego języka w edukacji i administracji. Osoby, zwłaszcza dzieci, które posługiwały się swoim rodzimym językiem maoryskim były często karane fizycznie lub narażone na przemoc). W rezultacie, język maoryski Wysp Cook'a widnieje jako język zagrożony na liście UNESCO.

Trend ten ma szansę się jednak odwrócić. W Aotearoa / Nowej Zelandii, gdzie mieszka najwięcej osób pochodzących z Wysp Cook'a, poczyniono jednak znaczne postępy w celu ożywienia języka maoryskiego Wysp Cook'a.

ZDROWIE

Bezpłatna opieka zdrowotna jest zapewniana wszystkim uczniom do 18 roku życia oraz wszystkim emerytom w wieku 60 lat i starszym. Usługi zdrowotne obejmują zarówno opiekę podstawową, jak i opiekę specjalistyczną. Brakuje jednak lekarzy, aby utrzymać wystarczającą liczbę etatów, a także wykwalifikowanych pielęgniarek. Istotne wyzwania w zakresie służby zdrowia obejmują również profilaktykę i leczenie chorób niezakaźnych, takich jak: cukrzyca, choroby serca i otyłość, w które to lokalny system zdrowia jest znacznie obciążony. Z tego powodu pacjenci są często odsyłani do placówek medycznych w Nowej Zelandii.

Tekst tłumaczony i lokalizowany

W latach 2019-2020 oczekiwana długość życia wzrosła do 82 lat dla mężczyzn i 86 lat dla kobiet. Wskaźniki te są pozytywne i sugerują, że ludzie na Wyspach Cook'a żyją dłużej.

Wyspy Cook'a nie uniknęły jednak globalnego wpływu pandemii COVID-19. Międzynarodowe ograniczenia graniczne oznaczały, że Wyspy Cook'a ucierpiały gospodarczo i społecznie. Na Wyspach Cook'a odnotowano tylko jeden zgon z powodu COVID-19. Lokalne kliniki Puna zapewniały dostęp do podstawowej opieki zdrowotnej w wioskach, z pielęgniarkami na miejscu i lekarzami na przemian.

Wskaźnik wyszczepialności dzieci urodzonych w ciągu ostatnich 2 lat utrzymuje się powyżej progu 90%, kontynuując trend z ostatnich 10 lat. Często wdrażane są programy pomocy, aby zachęcić rodziców i opiekunów do szczepienia dzieci.

MŁODZIEŻ

Młodzi ludzie są istotną częścią każdego społeczeństwa, jako przyszłość tkanki społecznej kraju, siły roboczej i społeczności. Przejście od dzieciństwa do dorosłości to ważny okres w życiu. W wieku 15-24 lat wiele osób staje się niezależnymi dorosłymi. Powszechnie przyjmuje się, że podstawowe systemy wartości, takie jak: uczciwość, szacunek, opiekuńczość i dobre obywatelstwo, pomagają młodym ludziom w podejmowaniu dobrych decyzji dotyczących ich edukacji, zachowań społecznych, pracy i życia rodzinnego, które mają wpływ na ich przyszłe możliwości.

Według spisu ludności Wysp Cook'a z 2016 r., od 2011 r. liczba młodych ludzi spadła o około 200, do poziomu 2087 osób. Spadek ten uzasadnia się faktem przenoszenia się młodych mieszkańców Wysp Cook'a za granicę, w poszukiwaniu możliwości kształcenia i pracy. Według badania siły roboczej z 2019 r. bezrobocie wśród młodzieży wynosi 3% i jest najwyższe we wszystkich grupach wiekowych. Dodatkowo, na sytuację młodych ludzi istotnie wpłynął COVID-19, podczas którego to młodzi ludzie (jako mniej doświadczeni) byli w pierwszej kolejności zwalniani z pracy. Sytuacja na rynku pracy była jednak monitorowana, aby pracownikom młodym zapewnić otrzymanie dostępnej pomocy w zakresie ochrony socjalnej.

Kościół, sport i szkoła to największe sieci wsparcia młodych ludzi na Wyspach Cook'a, do których to organizacje często zwracają się oni po pomoc. Wyzwania, przed którymi stoją dziś młodzi ludzie, to bycie nieustannie ocenianym, niska pewność siebie, problemy z samooceną, radzenie sobie ze stresem i lękiem, radzenie sobie z presją rówieśników związaną z paleniem i piciem, przemoc i cyberprzemoc, otyłość, ubóstwo i myśli samobójcze.

Polityka Młodzieżowa Wysp Cook'a (2021-2026) postawiła sobie za cel zapewnienie wskazówek różnym grupom interesariuszy, które wdrażają programy i agencje zajmujące się pomocą młodzieży. Mieszkańcy Wysp Cook'a, "stworzeni przez Boga cudownymi", wiedzą, jak ważne jest zjednoczenie się, aby pomóc i zapewnić, żeby lokalna młodzież była dumna ze swojej kultury, tradycji i tożsamości. Celem mieszkańców wysp jest udzielenie pomocy młodym ludziom, aby mogli uczyć się i rozwijać, stać się zdrowymi i odpornymi oraz czuć się akceptowanymi, szanowanymi i zjednoczonymi ze społeczeństwem.

DZIECI

Wskaźniki umieralności dzieci na Wyspach Cook'a spadały w ostatnich dziesięcioleciach i obecnie notuje się najniższe wskaźniki umieralności dzieci na Pacyfiku. Dane te kamuflują jednak dysproporcje w ramach samych wysp, ponieważ na odległych wyspach zewnętrznych odsetek zgonów wśród dzieci poniżej piątego roku życia jest znacznie wyższy. Poczyniono znaczne postępy w zwalczaniu chorób, którym można zapobiegać za pomocą szczepionek, a powszechne szczepienia obejmują 10 z 12 zalecanych szczepionek.

Jako barierę dla dzieci podkreśla się brak skutecznego systemu ochrony dzieci. Luki w ramach prawnych korespondują z brakiem wyspecjalizowanych organów i instytucji wspierających przyjazne dzieciom systemy wymiaru sprawiedliwości. Wyzwania, które narażają dzieci na przemoc, obejmują postawy i tradycje kulturowe. Bariera ta uniemożliwia dzieciom ochronę ich praw podczas postępowania sądowego. Luki w ochronie prawnej i instytucjonalnej dziewcząt i chłopców wymagają dalszej analizy i działań zaradczych.

OPIEKA SPOŁECZNA

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych jest agencją rządową odpowiedzialną za wypłatę świadczeń socjalnych, w tym programu rządowego płatnego urlopu macierzyńskiego (GFPML). Świadczenia socjalne są wypłacane osobom starszym, dzieciom i osobom niepełnosprawnym. Na Wyspach Cook'a nie wypłaca się zasiłku dla bezrobotnych.

ODPOWIEDŹ RZADU NA COVID-19

Podczas pandemii COVID-19 lokalny rząd pomagał i wspierał mieszkańców Wysp Cook'a, równoległe z rządem Nowej Zelandii. Oto niektóre z obszarów objętych pakietem reagowania: przedsiębiorstwa (pomoc w zakresie kredytów hipotecznych / pożyczek), pracownicy (dopłaty do wynagrodzeń), edukacja (bezpłatne kursy), zdrowie (pakiety zdrowotne), Te Aponga Uira (obniżenie stawek za energię elektryczną). Rząd Nowej Zelandii pomógł również lekarzom i pielęgniarkom w walce z kryzysem. W rezultacie współpracy, 96% populacji zostało skutecznie zaszczepionych przeciwko COVID-19. Została ona skrupulatnie przeprowadzona i wsparta przez oddanych pracowników służby zdrowia i wolontariuszy ze wszystkich środowisk.

SZTUKA I RZEMIOSŁO

TKANIE

Pandanus (sosna śrubowa) i *rito* (włókno z liści orzecha kokosowego) są głównymi naturalnymi włóknami używanymi przez kobiety na Wyspach Cook'a do tkania.

Pandanus jest używany do tkania mat, koszy, kapeluszy, wachlarzy i mat stołowych. W przeszłości *pandanus* był również używany do pokrywania dachów.

Rito jest używane głównie przez kobiety na Wyspach Północnych do tkania kapeluszy, wachlarzy, koleczyków, torebek, tradycyjnych strojów i kostiumów tanecznych. Jest to materiał unikalny w tkactwie, chociaż kilka innych wysp Pacyfiku również go używa. *Rito* pochodzi z drzewa kokosowego, które mieszkańcy Wysp Cook'a nazywają "drzewem życia". Jest to młody,

nieotwarty, kremowy liść środkowy drzewa kokosowego. Po ścięciu jest on dzielony, gotowany, suszony i rozwijany. Przygotowanie *rito* jest jedną z najtrudniejszych części. Kapelusze *rito* są autentyczne i ręcznie robione. Każdy kapelusz jest wyjątkowy, ponieważ tkacz, który go wykonał, stosuje techniki przekazywane z pokolenia na pokolenie. Wyplatanie kapelusza *rito* zajmuje co najmniej 5 dni. Kapelusze *rito* są noszone przez kobiety do kościoła w niedziele, na specjalne okazje i funkcje, wręczane jako prezenty delegatom VIP, którzy odwiedzają Wyspy Cook'a, są też prezentem na wesela i urodziny.

Starożytni mieszkańcy Wysp Cook'a wyplatali: *maka* (sandały), sieci rybackie, liny i pułapki na węgorze również z *sinnnet* (część drzewa kokosowego). Dziś jest to rzadka forma sztuki.

EI KATU (wianek na głowę)

Ei katu to wianek z kwiatów noszony wokół głowy, znany również jako kwiatowa korona lub wianek na głowę. *Ei katu* jest wykonywany przez kobiety i dziewczęta. Jest noszony zarówno przez kobiety, jak i mężczyzn jako symbol miłości i przynależności. Jest to okrąg, co oznacza, że wszystko jest ze sobą połączone. Obecnie istnieje duże zapotrzebowanie na te świeżo wykonane kwiatowe wianki na głowę. Są one noszone zarówno na co dzień, jak i na specjalne okazje. Są one również używane do witania członków rodziny, przyjaciół i dygnitarzy VIP na Wyspach Cook'a. Wręczane jako prezent, *ei katu* symbolizują uścisk miłości.

EI PUPU (naszyjnik z muszli)

Ei pupu to naszyjniki wykonane z muszli na wyspie Mangaia. Ich wykonanie jest bardzo trudne. Proces ten wymaga od kobiet spędzania długich godzin wśród skał po obfitych opadach deszczu, wśród których to skał zbierają one małe żółte muszle ślimaków. Muszle są gotowane i suszone. Następnie wywierca się w nich otwory umożliwiające nawleczenie muszli na żyłkę. Produktem końcowym jest piękne białe-żółte *ei pupu*, które jest sprzedawane lub wręczane jako prezent.

TIVAEVAE (narzuty patchworkowe)

Tivaevae (pisane również jako *tivaivai*) to sztuka tworzenia ręcznie robionych patchworkowych narzut. Została ona wprowadzona przez żony misjonarzy i przekształciła się w formę sztuki użytkowej, która jest celebrowana na całych Wyspach Cook'a. Oto niektóre ze stosowanych metod: *tivaevae taorei* (patchwork), *tivaevae manu* (aplikacja), *tivaevae tataura* (aplikacja z haftem) i *tivaevae tuitui tataura* (haftowane kwadraty tkaniny połączone ze sobą za pomocą szydełkowania lub koronkowych obramowań). *Tivaevae* są używane jako nakrycia łóżek.

Rozpoczynając pracę nad *tivaevae*, kobiety zbierają się w grupy (*pange*), gdzie mają wykwalifikowanego projektanta (*taunga*). Wybierają formę *tivaevae*, a każda osoba ma przydzielone zadanie. Następnie twórczynie spotykają się regularnie, aby ukończyć każdą narzutę. Ukończenie *tivaevae* może zająć miesiące lub lata.

Tivaevae są specjalnymi pamiątkami w rodzinach, które są przekazywane lub wręczane jako prezenty podczas wydarzeń, takich jak: śluby, urodziny lub tradycyjne ceremonie obcinania włosów chłopcom. Są one wręczane wnukom i szczególnym przyjaciołom rodziny. *Tivaevae* są często prezentowane z dumą podczas ważnych wydarzeń.

Tivaevae zastąpiła *tapa* – wcześniej używaną przez matki do okrywania dzieci. Jest również używana do okrywania lub owijania bliskich, gdy odchodzą, jako ostatnie pożegnanie.

KULTURA

Ludność Wyspy Cook'a to naród bogaty w historię, kulturę i dziedzictwo. Aby upamiętnić urodziny Wysp Cook'a jako niepodległego państwa, 4 sierpnia każdego roku odbywa się wydarzenie o nazwie *Te Maeva Nui Festival*. Jest to tygodniowe święto kultury, sztuki, rzemiosła, muzyki, śpiewu, tańca i lokalnej żywności. Ludzie i kultura są największymi atutami Wysp Cook'a a cały naród zatrzymuje się, gdy celebruje istnienie wyjątkowej lokalnej kultury podczas tego festiwalu.

Te Mire'Atu to coroczny konkurs pisania piosenek dla kompozytorów. Wydarzenie to celebruje rdzenną twórczość, a wszyscy gromadzą się, aby usłyszeć piękną, tradycyjną muzykę śpiewaną w języku maoryskim Wysp Cook'a.

Te Mire Ura to coroczny konkurs tańca. Tradycyjny taniec Wysp Cook'a uważany jest za najbardziej zmysłowy i żywiołowy na południowym Pacyfiku. W pokazie wytrzymałości i energii mężczyźni zapewniają fizyczną sekcję rytmiczną z tupaniem. Kobiety kołyszą biodrami i tańczą, tworząc rękami obrazy w powietrzu. Tańce opowiadają tradycyjne historie przekazywane z pokolenia na pokolenie i praktykowane rygorystycznie od wczesnego dzieciństwa. Każda z zamieszkałych wysp wysyła swoich najlepszych tancerzy do rywalizacji w różnych grupach wiekowych.

Festiwal Te Mire Tiare to barwny doroczny festiwal kwiatów, który wywołuje wielkie emocje. Obejmuje konkursy na najlepiej udekorowane kwiatami sklepy, szkoły i budynki rządowe, każdy w innym dniu trwających tydzień uroczystości.

POPULARNE ZWROTY UŻYWANE W JEZYKU MAORYSÓW Z WYSP COOK'A

KIA ORANA – Witam, pozdrawiam.

**Dosłowne tłumaczenie to "Obyś żył długo i satysfakcjonująco".*

AERE RA – Pożegnanie. Mówi się to do osoby, która odchodzi.

KA KITE – Pożegnanie. Inny sposób pożegnania się z przyjacielem.

MEITAKI – Dziękuję.

KIA MANUIA – Powodzenia.

ŚWIATOWY DZIEŃ MODLITWY

Pierwsze nabożeństwo Światowego Dnia Modlitwy (ŚDM) odbyło się na wyspie Rarotonga w 1971 roku. ŚDM został sprowadzony na Wyspy Cook'a przez nieżyjącą już panią Akaiti Ama z Chrześcijańskiego Kościoła Wysp Cook'a (CICC), która przez wiele lat była również patronką ŚDM Wysp Cook'a.

Tekst tłumaczony i lokalizowany

Ze względu na sukces pierwszego nabożeństwa i trwające wsparcie ze strony społeczności, utworzono Komitet Krajowy Światowego Dnia Modlitwy w duchu ekumenicznym, w którym uczestniczyli CICC, Kościół Katolicki i Kościół Adwentystów Dnia Siódmego. W 1972 r. nabożeństwo odbyło się w kościele Adwentystów Dnia Siódmego w Avarua na Rarotonga, z udziałem członków każdego wyznania. Całość była prowadzona w języku maoryskim. Od 1972 r. każdy z Kościołów kolejno organizuje nabożeństwo Światowego Dnia Modlitwy, a praktyka ta trwa do dziś.

W 1990 r. utworzono komitet składający się w sumie z 13 kobiet z 6 różnych wyznań: CICC, Kościoła Katolickiego, Kościoła Adwentystów Dnia Siódmego, Kościoła Jezusa Chrystusa Świętych w Dniach Ostatnich, Zgromadzenia Bożego i Kościoła Apostolskiego.

Pani Rebecca Akaruru (z Kościoła Katolickiego) została nominowana do udziału w Międzynarodowym Spotkaniu ŚDM na Jamajce w dniach 28 lipca - 6 sierpnia 1990 r. Na tym spotkaniu pani Akaruru została wybrana na zastępcę Regionalnego Przedstawiciela w Komitecie Wykonawczym ŚDM dla regionu Pacyfiku.

W czwartek, 5 marca 1992 roku, Wyspy Cook'a obchodziły 21 rocznicę Światowego Dnia Modlitwy, którego gospodarzem były kobiety z Kościoła katolickiego. Przygotowano program (w tym tort urodzinowy!), aby uczcić tę okazję z członkami wszystkich wyznań chrześcijańskich obecnych na Wyspach Cook'a.

W 2017 r. Wyspy Cook'a ponownie miały szczęście, gdy pani Henrica Nio Marona została wybrana na Międzynarodowym Spotkaniu ŚDM w Brazylii na Regionalnego Przedstawiciela Pacyfiku. Pełniła tę rolę aż do swojej śmierci w 2021 r.

Liczba uczestników nabożeństw ŚDM na Wyspach Cook'a spadła od czasu COVID-19, ale duch modlitwy nadal jest silny wśród tych, którzy w nich uczestniczą. Nabożeństwo ŚDM nadal jest corocznym wydarzeniem na Rarotonga i wyspach *Pa Enua* (wyspach innych niż Rarotonga). Obecny komitet ŚDM na Wyspach Cook'a zorganizował w sierpniu 2022 r. warsztaty pisarskie, aby rozpocząć proces pisania programu na rok 2025. Grupa kontynuuje współpracę, aby przygotować się do nadchodzących programów, zwłaszcza 2025.

Kobiety z każdej części Wysp Cook'a połączyły się, aby ogłosić: "***Cudownie nas stworzyłeś!***".